

PARTEA CARE
NU SE VA
PIERDE

Mihai Frățilă, episcop greco-catolic de București, s-a născut la Alba Iulia în 1970. A studiat teologia la Roma, ca bursier al Colegiului Pontifical Pio Romeno, singura instituție românească din Cetatea Eternă aflată sub patronajul Vaticanului, și la Paris. Între anii 2005 și 2007 a fost rector al acestui așezământ.

A scris eseuri în care a aprofundat relația dintre speranța creștină și sfâșierile sufletești ale omului contemporan: *Dumnezeu este acolo unde dorește să te întâlnească. Simplitatea în fragmente* (2005), *Lumina este un dar al Cerului. Privind viața prin ochii lui Dumnezeu* (2007), „*Cu o singură gură și o singură inimă*“. *Liturgia altfel* (2007), *Curajul de-a improviza. Eseuri întârziate despre harul nevăzut al vieții* (2014), *Rigoarea speranței* (2015), *Paștele memorabil. Cum deschide Dumnezeu fereastra atunci când o ușă se închide* (2020).

La Humanitas a publicat: *Poate fi trimis Dumnezeu în exil? Despre riscurile mântuirii și șansa răbdării* (2016), *Există o zare. Despre truda lui Dumnezeu de a pune lucrurile la punct* (2019), *De ce Binele se cuvine să ne afle pregătiți. Un jurnal din vremea pandemiei* (2021), *Aventura dez-amăgirilor. Despre risipa lui Dumnezeu* (2023) și a contribuit la volumele colective *Ce vrăji a mai făcut pisica mea* (2023), *Ce pozne-a mai făcut câțelul meu* (2024), *Scrisori pentru cititorii din 2125. Un epistolar pe mai multe voci* (2025).

MIHAI FRĂȚILĂ

PARTEA CARE
NU SE VA
PIERDE

Despre alegere și discreția binelui

HUMANITAS

Redactor: Andreea Niță
Coperta: Ioana Nedelcu
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Bogdan Nicolau
DTP: Iuliana Constantinescu, Veronica Dinu

Tipărit la Livco Design

© HUMANITAS, 2026

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Frățilă, Mihai

Partea care nu se va pierde: despre alegere și discreția binelui /

Mihai Frățilă. – București: Humanitas, 2026

ISBN 978-973-50-9146-0

821.135.1

EDITURA HUMANITAS

Piața Presei Libere 1, 013701 București, România

tel. 021.408.83.50, fax 021.408.83.51

www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro

Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro

Comenzi telefonice: 0723.684.194

Cuprins

Cuvânt înainte	7
--------------------------	---

UIMIRI SECULARE

Aproapele	11
Când răul dă năvală	14
Un nou an, o <i>eficiență</i> neașteptată	17
Între ifose și bucuria împăcării: <i>Paștele</i>	20
Mâna durerii	25
Iritări, temeri, riscuri, frontiere	28
Pescarul cu cădelnița	31
Țara arde, urșii trec	34
Ochiul nu se satură de câte vede – „Caravaggio 2025“	37

DE PE RAFTUL CU CĂRȚI. NAZURI LITERARE

Literatura, fericirea și alte lucruri de ispravă	43
Răscumpărarea unei destăinuri literare	46
Când esențialul se află în altă parte	50
Ascultându-ne frica	53
Povestea omului fără nume	57
Un elefant fără pânză de păianjen	61

INTERSECTĂRI

Perplexitățile „clasice“ ale culturii: Andrei Pleșu	67
Gabriel Liiceanu <i>sedus</i> de Isus	70
Rugăciunea pentru filozof	76

O moștenire princiară	86
Dreptatea memoriei	89
Un om care continuă să fie <i>viu</i> – Neagu Djuvara	93
De ce un „An Cardinal Iuliu Hossu“	95
Cenușa tristeții	98
O viață oferită în dar tuturor – <i>Père Olivier Raquez</i>	104
O întruchipare a discreției binelui – <i>Mama-mare</i>	114

VARIA

Optimismul – „a pune toate cele la locul lor“	125
Ca un urcuș la munte	127
Gândul morții	130
O carte zdrențuită	132
De pe culoarele tămăduirii	136
Catastrofe și prețiozități	140
Cuvinte potrivite pentru Crăciun	143
Încheiere.	147

Cuvânt înainte

Îndrăzneala de a-mi exprima în scris tulburarea și îndoielile, odată cu rațiunile speranței, nu-mi mai este străină după pandemie. În cartea de față, tocmai de aceea, preiau cu bună știință uimiri provenite din lumea seculară, interoghez evenimente și îndrăznesc să mă apropiez de zone ale cunoașterii mai puțin vizibile poate, dar care merită explorate. Concepute pe portativul obișnuit al vieții, textele acestui volum – unele deja publicate disparat – se aliniază realității regăsirii sinelui.

Sunt ceea ce se cheamă „om al bisericii“, pus pentru a fi în slujba celorlalți, chemat să mă confrunt încontinuu cu propria viață și cu măsura crudă a realității. Nu scriu ca să fac pe sfătosul sau ca să țin un curs de morală. Scriu din nevoia de a mă cunoaște mai bine și din dorința de a fi perceput ca un om la fel ca toți ceilalți. Independent de emoțiile care îmi permit sau nu să mă apropiez de oamenii din jur, să interacționez sau să mă exteriorizez și să comunic, dincolo de poziția pe care pretind să o am în propria comunitate sau în public, bine ar fi să surprind proiecția acestui schimb pe fondul propriilor provocări morale. Lucrul e posibil dacă inspirația și cuviința pe care Evanghelia le presupune rămân parte a alegerilor mele în primul rând ca om, nu neapărat ca membru al unei tagme anumite sau sub înfățișarea hieratică a poziției publice. A fi realizat acest lucru, a continua să păstrez ritmul umanității inspirat de

Cel venit în lume ca să ia un trup – la fel ca și căutărilor inspirate de propriile mele limite – reprezintă o pavăză în fața falsei religii care, în locul divinului, îl așază pe om și dă meschinăriei rang de virtute.

Inspirația mesajului creștin nu reușește în viața nimănui să depășească fatalitatea exterioară a unor ritualuri de trecere, fără temeiurile întâlnirii personale cu Acela care se află în centrul narațiunii Evangheliilor. Fără scutul opus unei concepții înguste despre tradiție – care, luată singură, denaturează interioritatea credinței și cultivă vanitatea ideologiilor patriotarde –, credincioși fiind, sfârșim împiedicați de zăgazarile unei idolatrii de stampă religioasă. Stânjenitoare, vană, neavând nimic în comun cu spiritul lui Isus, dar atât de ispititoare pentru autosuficiența religioasă de la noi, încântarea de sine este inamicul principal al mărturiei creștine. Ce-i de făcut? Omului care se simte îndreptățit îi vine greu să se pună în discuție, ca să nu riște să admită că trebuie să se schimbe. Cu toate acestea putem avea parte de clipe în viață în care – la fel ca venirea lui Isus la Betania, în casa lui Lazăr și a surorilor sale – ne e dat să recunoaștem că „un singur lucru e necesar“ și că el merită urmat. Într-un asemenea moment, a alege partea bună – „o parte care nu se va pierde“ – este esențial pentru a recunoaște șansa vieții. Despre alegeri care nu se vor irosi, dar și despre intersecții uneori complicate ale sufletului încerc să vă povestesc în cele ce urmează.

UIMIRI SECULARE

Aproapele

Ne este dat, în ultima vreme, să trăim sentimentul că datoria față de cetate și față de semenii a cam rămas pe ultimul loc. Mai mult, odată cu naufragiul cuviinței, a-i pretinde dreptății să rămână rațională, fără a recunoaște riscurile mâniei generale, pare o ingenuitate îndrăzneță, dacă nu complet deplasată. „Suntem hipnotizați de zeități derizorii, iar suferința noastră se dublează tocmai fiindcă le știm derizorii“, afirma René Girard (*Mensonge romantique et vérité romanesque*), unul din cei mai cultivați scriitori francezi de la sfârșitul secolului trecut. În universul complex al prezentului societății românești, am recitat deunăzi parabola samarineanului milostiv.

Pilda străinului care sare în ajutorul celui nevoiaș e prea bine cunoscută. Ea descrie pățania omului căzut între tâlhari, lăsat în voia sorții, mai mult mort decât viu, la marginea drumului. Primii doi trecători – un preot și un levit, care ies șifonați din întâmplare – nici măcar nu se opresc. Un al treilea, în final, sare în ajutorul năpăstuitului, dovădind cu simplitate gratuitatea mărinimiei. Dacă e să privim integral mesajul pe care Isus din Nazaret îl cuprinde pe parcursul vieții sale publice, pilda pare de-a dreptul un complot divin, o „făcătură“ veritabilă împotriva legaliștilor religiozității. Samarineanul, străin de ortodoxia credinței iudaice și de sensibilitatea sa riguroasă, reușește prin dragoste și compasiune de bun-simț să scoată la iveală un alt

fel de bunătate: umană, reală, dezinteresată și, prin urmare, interiorizată.

Zi de zi, în dialogul cu semenii pretindem să împărtășim speranțe și uimiri comune. Din perspectiva credinței, a ne îndrepta spre ceilalți presupune însă străduința de a le arăta că bătălia omului cu sinele propriu nu este ceva imaginar. Azi, la fel ca ieri, acest lucru înseamnă că suntem invitați a lua atitudine în raport cu aproapele. Răscumpărările generozității dezinteresate par să amuțească, în schimb, atâta vreme cât „strămoșești“ tradiții, magic-secularizate, sunt temei de vanități populiste într-un cadru pretins al legăturii omului cu Cerul.

Nimic din mesajul pildei amintite nu are de-a face cu retorica, cu mărinimia idealizată, autoflatantă, dezlipită de consecvența onestității și a discreției facerii de bine. A marginaliza morala evanghelică a lui Isus sau a întârzia asumarea identității spiritului său real nu pot fi scuzate de nostalgia plugarului înfrățit cu natura, dar nici de privilegiile acordate în alt context subtilităților monastice care, aici, nu-și află locul. „Uneori, istoria refuză să fie rezonabilă, iar adevărul chiar ia forma unei enormități“ – ține să reamintească lumii noastre dezorientate un arheolog pasionat de bătălia omului cu timpul (Cătălin Pavel, *Elefantul lui Carol cel Mare. Un anti-manual de istorie*). Dacă acum două mii de ani, Isus alege să vorbească în parabole – iar cei care au dificultăți în a-i înțelege mesajul sunt mai ales aparținătorii tagmei „cum laude“ –, o face pentru a spune că viața e mult mai mult decât un instinct egoist al supraviețuirii în fața fricii, iar realitatea compasiunii este cheia pentru a deschide porțile Împărăției, nu ale lumii trecătoare.

În fața conștiinței (și a Cerului) nu e de ajuns conformarea cu reguli rituale, dacă nu pot fi ținute stările sufletești de care Isus dă dovadă în decursul întâlnirilor cu ceilalți. Străduința de a ține pasul disciplinei sale – „a fi discipol“, ucenic, adică un om surprins printr-o învățătură

vie, personală – nu e adăpost pentru mulțumirea de sine și nici drept de a se crede mai buni decât ceilalți. Cum suntem preocupați să obținem beneficii palpabile, uităm că, în circuitul public, dar și în cel personal, secretul vieții stă în pecetea unei prezențe atente și în mărturia compasiunii. Adevărul nu e dezmăț filozofic al puterii speculative, ci luciditate a unei realități suprapuse bunătății individuale, respectului și libertății persoanei. Care să fie atunci miza regăsirii echilibrate a amprentei creștine, dacă nu evadarea din spațiul strâmt al demagogiei religioase? Impostură arogantă, sau efort al depășirii de sine? S-ar impune, poate, o schimbare de mentalitate, ca să nu zic (pur și simplu) o convertire.

Contributors, 27 iulie 2025

Când răul dă năvală

M-am ferit ani de zile să mai merg la concerte. Gândurile, îngrijorările, temerile mă năpădeau de fiecare dată când muzica încerca să-și croiască loc spre suflet. Într-o bună zi, la Ateneu, la un program cu lucrări de Ceaikovski și Elgar, am reușit să ascult pe viu, în sfârșit, în sala de concert, *Patetica da capo al fine* și să admir în *Concertul pentru violoncel* al lui Elgar dialogul fabulos al solistului (Edgar Moreau) cu orchestra filarmonicii bucureștene de care am fost foarte mândru. Savurând armoniile lui Ceaikovski, m-am trezit însă, din nou, copleșit de prezent.

În climatul pe care geopolitica (a se citi inconsistența frii omenești și amoralitatea) ni-l servește cu regularitate de ceva vreme, am rememorat subit tot felul de pericole. Spumegăm de mânie și trăim brusc senzația că am irosit timpul libertății. Dar e destul oare șocul mâniei în fața ineptiilor și a imposturii, fie că e vorba de lucruri banale sau de acelea care țin de siguranța noastră și de ținuta oamenilor cetății? Indignarea e un semn bun al ieșirii din amorțire și lene, dar nu e decât prima condiție ca să înfruntăm realitatea. De la discursul (cam romantic) al lui Kogălniceanu – „Suntem națiune de sine stătătoare“ – din 1877, înainte ca trupele prințului Carol, domnitorul Principatelor Unite, să treacă Dunărea ca să se alăture războiului care ne-a câștigat efectiv independența, un an mai târziu, câte alianțe s-au făcut și desfăcut peste țară? Un lucru e sigur,

Apusul civilizată a fost singura temelie pe care România aşezată şi liberă şi-a creat identitatea firească.

Cu vreo treizeci de ani în urmă, am cunoscut la Paris câţiva compatrioţi care fuseseră atât de marcaţi de „prietenia“ răsăriteană revărsată în septembrie 1944 peste ţară, încât au lăsat totul şi au luat drumul exilului. După jumătate de veac de la fuga lor din patrie, încă se mai cutremurau chiar şi numai la auzul numelui câtorva compozitori clasici, originari din acel Răsărit care le distrusese vieţile şi le înrobise locurile natale. Drama acestor români mi-a revenit brusc în memorie, ascultând în acea seară *Simfonia a VI-a* a lui Ceaikovski sub bagheta lui Samy Rachid. Patetismul partiturii conturat de compozitor printr-un neobişnuit ritm al părţii a treia, care nu prea are de-a face cu accentele nostalgice din ultima parte, se inspiră însă din existenţa mult încercată a omului.

Nu e un secret că viaţa îşi alternează voioşia cu melancolia, inclusiv în universul religios. De la căderea ateismului de stat, în 1989, în lumea noastră, nu ştiu să fi fost vreodată mai prost situată reputaţia publică a credinţei. Trăncăneli preacuvioase, comodităţi excesive, auto-stimă, indolenţă, frica zilei de mâine – ascunzând, în numele zestrei „strămoşeşti“, o surprinzătoare apetenţă spre violenţă care ne-a redat gustul teribil al polemicilor de cea mai joasă speţă – au reuşit să învăluie ezoterismul ieftin al unui neo-păgânism cu ideea sublimului naţiei. Având partea lor de răspundere în degradarea publică actuală, decăderea morală şi politicianismul se alătură arsenalului imprevizibil al judecăţii slabe, subminând edificiul de speranţă ridicat cu atâta greutate. Între timp, dezorientarea în a distinge binele de rău pângăreşte până şi amprenta creştină, ca să se înşurubeze în interesul de a justifica robia şi de a împărţi lumea.

Răul a mers şi mai departe. Victimizarea (plânsul de mila proprie) e marea descoperire a epocii noastre întoarse pe dos, care a pierdut simţul proporţiilor. „În loc să se întrecă